

Otoczenie normatywne i jego znaczenie w procesie kontroli konstytucyjności prawa

Streszczenie w j. polskim

Celem rozprawy doktorskiej było zdefiniowanie pojęcia otoczenia normatywnego oraz jego wpisanie w model rozumowania stosowany w ramach kontroli konstytucyjności prawa. Ponadto określono znaczenie tego pojęcia na różnych etapach tego procesu.

W pierwszej kolejności zarysowano model kontroli konstytucyjności prawa stosowany w Polsce. Podstawowe znaczenie z perspektywy niniejszej pracy miało pojęcie układu kontroli. Zgodnie z utrwalonym rozumieniem składa się on z dwóch elementów: przedmiotu i wzorca kontroli. Podjęte w rozprawie rozważania prowadzą do wniosku, że układ kontroli mógłby zostać rozszerzony o otoczenie normatywne.

Następnie przeprowadzono szeroką analizę orzecznictwa TK i literatury, która pozwoliła zidentyfikować zakres wykorzystania pojęcia otoczenia normatywnego w praktyce. Uwzględniając dodatkowo opis modelu kontroli konstytucyjności, zaproponowałam definicję tego pojęcia. Otoczenie normatywne rozumiem jako nieobligatoryjny element układu kontroli w postępowaniu przed TK. Jest to zespół obowiązujących, przynależących do danego systemu prawnego norm prawnych, przepisów prawa, a także potencjalnych pominięć prawodawczych, odrębnych od przedmiotu i wzorca kontroli wykorzystywanych w danym postępowaniu przed TK, które mogą – w odrębnych postępowaniach przed TK – również stanowić przedmiot i wzorzec kontroli. Implikuje to tezę, zgodnie z którą pojęcie otoczenia normatywnego może obejmować zarówno normy wykorzystywane do przeprowadzenia procesu wykładni jak i normy, które są wykorzystywane jedynie do oceny zgodności przedmiotu i wzorca kontroli. Rozprawa opisuje specyfikę otoczenia normatywnego przedmiotu kontroli i konstytucyjnego wzorca kontroli.

Ostatnia część rozważań została poświęcona analizie znaczenia otoczenia normatywnego na poszczególnych etapach kontroli konstytucyjności prawa. Wykazano, że ten element oddziałuje na każdym etapie procesu oceny hierarchicznej zgodności norm: na etapie kontroli formalnej pisma inicjującego postępowanie, określenia relacji przedmiotu kontroli i wzorca kontroli oraz skutków orzeczenia TK.

Najistotniejsze rozważania w tej części pracy dotyczą znaczenia otoczenia normatywnego dla określenia relacji przedmiotu kontroli i wzorca kontroli. Ich celem było ukazanie, że kontrola konstytucyjności prawa nie ogranicza się do zestawienia przedmiotu i wzorca kontroli. Analiza w tej części była skoncentrowana na przedstawieniu tych przypadków, w których TK

dokonuje swoistego ważenia między przedmiotem kontroli a otoczeniem normatywnym. Istniejące dodatkowe ograniczenia praw i wolności mogą prowadzić do powstania masy krytycznej wadliwości prawodawczej i konieczności usunięcia z systemu prawa zaskarżonej regulacji, która przyczynia się do przekroczenia tej wadliwości. Natomiast normy prawne łagodzące ingerencję w system konstytucyjny, w szczególności w prawa i wolności, mogą skutkować przyjęciem, że dana ingerencja mieści się w standardzie konstytucyjnym. W ramach analizy poszczególnych problemów konstytucyjnych przez Trybunał Konstytucyjny, rozważono, w jaki sposób w praktyce sąd konstytucyjny argumentuje i wykorzystuje elementy spoza przedmiotu i wzorca kontroli. W jej wyniku zauważyłam, że w zakresie testu proporcjonalności na etapie oceny zgodności przedmiotu kontroli z zasadą proporcjonalności *sensu stricto* dokonuje swoistego ważenia między zaskarżoną normą prawną a rozwiązaniami, które przykładowo łagodzą ingerencję w prawa i wolności jednostki. Prowadziło to do wniosku, że zasadnym może się okazać sformułowanie czwartego etapu testu proporcjonalności, którym mógłby być tzw. test odpowiedniego łagodzenia ograniczenia.

9. 06. 2022

Katarzyna Kar